

UNDERSÖKNING OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Detaljplan för Haninge centrum, Söderbymalm 3:380 m.fl.

Handen, Haninge kommun

Enligt 6 kap 5§ miljöbalken (1998:808), ska kommunen undersöka om genomförandet av en detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller ej. Undersökningen innebär att kommunen identifierar omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan.

I 5§ miljöbedömningsförordningen (2017:966) anges vilka omständigheter som kommunen ska utgå ifrån vid en sådan undersökning. De är, exempelvis, miljöproblem som är relevanta för planen, de sannolika miljöeffekternas omfattning och i vilken utsträckning de kan avhjälpas, risker för människors hälsa eller för miljön till följd av olyckor, påverkan på möjligheten att nå miljökvalitetsnormer, eller påverkan på kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen.

Kommunen ska, efter att undersökningen genomförts, ta ställning till om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller ej. Motiv, samt de omständigheter som ligger till grund för kommunens ställningstagande, framgår i denna undersökning. Undersökningen och ställningstagandet ska samrådas med berörda myndigheter i ett så kallat undersökningssamråd. Därefter tar kommunen ett särskilt beslut, som avgör frågan. Om betydande miljöpåverkan kan antas ska en strategisk miljöbedömning göras, inklusive framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning.

Undersökningen ska, enligt 5 kap. 11a§ Plan- och bygglagen, genomföras inom ramen för samrådet. För denna detaljplan sker undersökningssamrådet i samband med detaljplanesamrådet, varför ett särskilt beslut i frågan fattas först efter detaljplanesamrådets slut. Den slutliga undersökningen, där beslutet framgår, anslås därefter på kommunens hemsida och blir tillgängligt för allmänheten.

OM PROJEKTET

Om detaljplaneförslaget innebär att planområdet får tas i anspråk för en sådan anläggning eller på ett sådant sätt som avses i 4 kap. 34 § andra stycket i plan- och bygglagen (så kallade MKB-projekt) ska kommunen, i sin undersökning av planens miljöpåverkan, även ta hänsyn till de kriterier som anges i 10-13 §§ miljöbedömningsförordningen. Detta följer av 2 kap. 5 § i plan- och byggförordningen. Kriterierna för en undersökning som berör MKB-projekt är både fler och mer omfattande, och innefattar bland annat en bedömning av den tilltänkta verksamhetens utmärkande egenskaper, dess lokalisering och dess miljöeffekters typ och egenskaper. Detaljplaner med MKB-projekt medför inte nödvändigtvis betydande miljöpåverkan, utan kommunen behöver göra en bedömning i varje enskilt fall.

Detaljplaneförslaget, som undersökningen utgår från, beskrivs i sin helhet i planbeskrivningen och plankartan som samråds samtidigt som denna undersökning. Den föreslagna detaljplanen möjliggör bland annat för en utveckling av befintligt köpcentrum och bilparkering, samt ca 430 nya bostäder i flerbostadshus, ett mobilitetshus och en förskola. Kommunens bedömning är att det aktuella detaljplaneförslaget omfattas av skrivningen i 4 kap. 34 § andra stycket punkt 2 i plan- och bygglagen ("ett köpcentrum, en parkeringsanläggning eller något annat stadsbyggnadsprojekt") och att undersökningen därmed ska inkludera de utökade kriterierna.

MOTIVERAT STÄLLNINGSTAGANDE OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Syftet med detaljplanen är att bidra till utvecklingen av den regionala stadskärnan, inom vilken planområdet ligger. Utvecklingen innebär att redan exploaterad och hårdgjord mark vidareutvecklas med bostäder, förskola och samlade parkeringslösningar med ett mångfunktionellt markutnyttjande i fokus.

Planförslaget är i linje med kommunala och regionala utvecklingsmål. Planförslaget främjar en tät och hållbar utveckling på redan exploaterad mark i kollektivtrafikhöga läge, i enlighet med Agenda 2030, nationella och kommunala miljömål.

Planområdet är exploaterat och nya naturområden tas inte i anspråk. Biotopskyddade träd planeras att tas ner till förmån för stadsutvecklingen, men kompenseras inom och eventuellt utanför planområdet. Påverkan på vattenmiljöer bedöms som positiv då föreslagna dagvatten- och skyfallsåtgärder ger en positiv inverkan på recipienternas miljö kvalitetsnorm (MKN) och områdets skyfallshantering. Detaljplanen reglerar att bostadsgårdar utförs med planterbara bjälklag för att skapa möjlighet för detta. Miljöpåverkan på natur bedöms ej som betydande.

De sociala värdena ges ett positivt tillskott med detaljplanens genomförande då området utvecklas med fokus på mänsklig skala och aktivering av bottenvåningar samt tillskapande av gröna bostadsgårdar. Med tillämpning av grönytefaktor för bostadsgårdar kan både sociala och ekologiska värden stärkas. Centrumområdets attraktivitet stärks vilket ger effekter både utifrån bättre serviceutbud och ett trygghetsskapande och tillgänglighetsökande perspektiv. Flertalet utformningsbestämmelser samverkar för att bidra till att ny bebyggelse kan upplevas som trygg och attraktiv.

Planförslaget innebär att delar av befintlig kulturmiljö påverkas något negativt, men den nya bebyggelsen bidrar samtidigt till en samtida och tydligt avläsbar årsring. Den samlade bedömningen är att påverkan är acceptabel med hänsyn till de utpekade kulturmiljöernas dignitet i förhållande till kommunens och regionens stadsutvecklingsmål och de kvalitéer som tillkommer i form av stadsmässighet och förbättrad markanvändning. Både bestämmelser kopplat till skala och gestaltning bidrar till att ny bebyggelse förhåller sig väl till kulturmiljöerna.

Planförslaget påverkar landskapsbilden genom att komplettera den framväxande stadssiluetten med en hög och tät bebyggelsestruktur. Förslaget innebär samtidigt att vissa tidigare landmärken och visuellt framträdande signalement får en mer underordnad roll. Den samlade bedömningen är att påverkan är övervägande positiv, då bebyggelsen bidrar till en mer definierad stadskärna, tydligare stadssiluetten och förbättrad orienterbarhet i enlighet med uttalade mål om stadsutveckling. Detaljplanen reglerar var högre bebyggelse kan uppföras för att knyta an till befintlig stadsbild.

Planförslaget bidrar sammantaget till att risker för människors hälsa och miljö minskar eller förblir oförändrade. Bebyggelsen innebär ökad biltrafik men också att fler kan åka kollektivt och ha nära tillgång till service. Ny bebyggelse innebär inte försämrade förutsättningar för buller eller luftkvalitet. Planförslaget säkerställer sanering av tidigare markföroreningar och risken för översvämning bedöms minska. Planerad bebyggelse ger en viss skuggeffekt på kringliggande bebyggelse, men över lag innebär planförslaget att ett gott lokalklimat kan uppnås. Detaljplanen reglerar hur bostäder ska uppföras för att bullerriktvärden ska uppnås. Med hjälp av tillämpning av grönytefaktor kan ekosystemtjänster som biologisk mångfald, dagvattenhantering och temperaturreglering öka.

Sammantaget bedöms de kumulativa effekterna av detaljplanens genomförande vara neutrala eller något positiva.

Mot bakgrund av det resonemang som förs i undersökningen bedömer kommunen att detaljplaneförslaget inte leder till sådana effekter att detaljplanen förväntas medföra betydande miljöpåverkan, på så sätt som avses i 6 kap 5 § miljöbalken. I bedömningen har särskild hänsyn tagits till den tilltänkta verksamhetens

utmärkande egenskaper, lokalisering och miljöeffekter enligt 10–13 §§ miljöbedömningsförordningen. Mer ingående motiveringar presenteras i kommande avsnitt.

Sammanfattad bedömning tabell 1-6		Betydande miljöpåverkan	
		JA	NEJ
1	Miljömål		X
2	Natur		X
3	Sociala värden		X
4	Kulturella värden		X
5	Risk för hälsa och miljö		X
6	Övriga värden		X

PLANÅTGÄRDER

Till planåtgärder räknas planbestämmelser eller åtgärder via tecknade avtal, eller kommunalt beslutade och finansierade åtgärder, som syftar till att minska detaljplanens negativa miljöeffekter eller stärka dess positiva effekter. Följande planåtgärder föreslås:

- Planbestämmelsen n₁ om planterbara bjälklag införs för att skapa möjligheter för gröna bostads- och förskolegårdar och lokalt omhändertagande av dagvatten.
- Bebyggelsens struktur och skala påverkar bullret. Planbestämmelse m₁ om planlösning för att uppnå bullerriktvärden för lägenheter har införts samt att byggnader har placerats för att utgöra bullerbarriär mot tillkommande bostadsgårdar och befintlig bebyggelse.
- Villkor om att startbesked har införts för att förhindra risk för människors hälsa genom att markföroreningar ska saneras innan bostadsbebyggelse kan uppföras.
- Reglering av nockhöjd (h-bestämmelser) för tillkommande bebyggelse har införts för att minimera påverkan på byggnader med kulturhistoriskt värde samt landskapsbild. Även sadeltak regleras som en åtgärd att knyta an till omgivande bebyggelse.
- Utformningsbestämmelser (f) har införts för att aktivera bottenvåningar med syfte att öka upplevelsen av trygghet. Även bestämmelser om att lokaler ska uppföras för att aktivera platser och skapa fler möjligheter för service har införts.
- Grönytefaktor tillämpas på kvartersmark vilket möjliggör för bevarande och nyskapande av grönska med förutsättningar för ekosystemtjänster, rekreation och biologisk mångfald. Detta regleras inte i detaljplan eller i aktuellt avtalsskede.

MILJÖMÅL

BESKRIVNING AV NULÄGET

År 2015 antogs 17 globala mål och Agenda 2030, som beskriver hur världen ska arbeta för hållbar utveckling genom att utrota fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor, lösa klimatkrisen och säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. I Sverige är kommunerna inkluderade i genomförandet av målen. Planförslaget berörs främst av målet 11) Hållbara städer och samhällen men också av 4) God utbildning för alla, 10) Minskad ojämlikhet och 13) Bekämpa klimatförändringarna.

Sveriges riksdag har tagit beslut om svenska miljömål (miljökvalitetsmål). De är 16 stycken och utgör en gemensam riktning för det svenska miljöarbetet. Utifrån länets utmaningar har Stockholms länsstyrelse valt att prioritera sex av målen, bland annat begränsad klimatpåverkan, frisk luft, god bebyggd miljö och ett rikt växt- och djurliv. Kommunernas roll i arbetet för att uppnå miljömålen är att översätta nationella och regionala mål till lokala mål och åtgärder. Detaljplanen påverkar flera av miljömålen.

De kommunala miljömålen i Haninge utgår från översiktsplanen, vars vision slår fast att kommunen ska bedriva ett aktivt miljö- och klimatarbete. Till visionen hör planeringsinriktningar, som konkretiserar visionen, samt riktlinjer som visar den utvecklingsinriktning som all planering av den fysiska miljön i kommunen ska eftersträva. Delar av relevans för miljö och stadsbyggnad kan delas in i tre kategorier: 1) Fossilfria resor och transporter, 2) Hållbar stadsutveckling, och 3) Rent vatten och naturens mångfald.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Agenda 2030				
Sveriges nationella miljömål				
Haninge kommuns miljömål				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Agenda 2030. Planförslaget bidrar till Agenda 2030 genom att främja en tät, funktionsblandad och kollektivtrafikhärlig bostads- och centrumutveckling på redan ianspråktagen mark. Planförslaget är en viktig pusselbit i utvecklingen av den regionala stadskärnan och främjar möjligheter för boende och besökare att vara en del av den sociala inkluderingen. Inom planområdet skapas förutsättningar för en centralt belägen förskola, vilket stärker barns tillgång till en trygg och kvalitativ utbildningsmiljö. Planförslaget bidrar även till att stärka motståndskraften till klimatrelaterade katastrofer såsom översvämning.

Sveriges miljömål. Planförslaget bidrar till Sveriges miljömål genom att främja god bebyggd miljö med begränsad klimatpåverkan och frisk luft, ingen övergödning och levande sjöar och vattendrag samt grundvatten av god kvalitet, (mål 1, 2, 7, 8, 9, 15)

Haninge kommuns miljömål. Planen förtätar ett redan exploaterat område och använder marken effektivt, vilket minskar behovet av ny markexploatering. De nya flerbostadshusen och förskolan stärker tillgången till bostäder, utbildning och social service för invånarna. Förbättrade förutsättningar för gång, cykel och kollektivtrafik samt etablering av ett mobilitetshus kan minska bilberoendet och utsläppen. Dagvattenhantering fördröjer och renar dagvatten lokalt, vilket skyddar vattenkvalitet och minskar risken för översvämning.

NATUR

BESKRIVNING AV NULÄGET

Området utgörs av centrumanläggningen och tillhörande markparkering och kringliggande gator samt små ytor parkmark.

Naturmiljö, värdefulla naturtyper, arter och spridningssamband. Planområdet är exploaterat och miljön är i högsta grad urban. Marken är i huvudsak hårdgjord och asfalterade ytor dominerar. Några mindre ytor med rabatter och gräsmattor förekommer. Större naturvärden saknas i dagsläget och den täta bebyggelsen i och kring planområdet fungerar som en barriär, vilket gör spridningssambanden mycket svaga. I kartläggningen av ekosystemtjänster i Haninges regionala stadskärna (Ekologigruppen, 2016), är planområdet utpekad som ett bristområde och det tilldelades 0 poäng avseende biologisk mångfald (vilket innebär inga värden för tjänsten).

Skyddad natur. Utmed Eskilsvägen, Runstensvägen, Lekvägen och Källvägen står rader med träd som bildar ensidiga alléer. Utmed Nynäsvägen står tre parallella trädrader. Alléträden omfattas av det generella biotopskyddet. I övrigt finns ingen skyddad natur inom planområdet.

Riksintressen. Planområdet omfattas inte av något riksintresse för naturmiljövården.

Grundvatten. Planområdet är beläget ovanpå Handens grundvattenförekomst (SE656307-163320), som omfattas av miljökvalitetsnormer. Uttagsmöjligheterna för grundvattenmagasinet är utmärkta eller mycket goda. Förekomsten har, enligt senaste klassningen i VISS, god kemisk och kvantitativ status. Tidigare och befintliga verksamheter inom avrinningsområdet medför dock viss sårbarhet, framför allt gällande föroreningar i form av klorerade lösningsmedel som härrör från kemtvättar i Handen. Grundvattennivån bedöms, utifrån geologin, inte ligga ytligt.

Handens grundvattenförekomst är en reservvattentäkt som anses uppfylla kraven i Vattendirektivets (2000/60/EG) artikel 7. Sådana vattenförekomster ska skyddas i syfte att säkra framtida dricksvattenframställning och undvika försämring av vattenkvaliteten.

Ytvatten. Dagvatten från större delen av planområdet samlas upp i befintliga ledningar och avleds norrut, via dammsystemet i Dammräsk och vidare till recipienten Drevviken (SE656793-163709). Ingen betydande rening av dagvatten sker i dagsläget inom planområdet, men viss rening sker nedströms, i Dammräsk, innan vattnet når Drevviken.

Drevvikens kemiska status klassificeras som ej god. Utöver kvicksilver och polybromerade difenyletrar (PBDE), som är överallt överskridna, är halterna av PFOS, antracen och tributyltennföreningar för höga. Vad gäller ekologisk status så är den otillfredsställande. Drevviken har otillfredsställande mängder växtplankton, till följd av övergödning och höga halter näringsämnen. De större påverkanskällorna inom avrinningsområdet utgörs bland annat av urban markanvändning och förorenad, eller gammal, industrimark. Även historiska föroreningar och internbelastning är starkt bidragande. För Drevviken finns en miljökvalitetsnorm med krav på förbättring till god ekologisk status, med tidsfrist till år 2027 eller 2033, beroende på påverkanskälla. God kemisk status ska, bortsett från de överallt överskridna ämnena, uppnås till 2027. Som stöd i arbetet med att nå miljökvalitetsnormerna har ett lokalt åtgärdsprogram för Drevviken tagits fram (2021). Där identifieras ett omfattande förbättringsbehov avseende fosfor och behovet av lokalt omhändertagande av dagvatten vid större ombyggnation och nybyggnation understryks.

Dagvatten från den nordöstra delen av planområdet avleds via ledningar till dammsystemet i Slätmosen och vidare till Husbyån (SE655850-163256), som omfattas av miljökvalitetsnormer. Husbyån har enligt senaste klassning måttlig ekologisk status på grund av övergödning och morfologiska faktorer. Kemisk status är ej god, till följd av att gränsvärdena för PFOS, Kviksilver och PBDE överskrids. Husbyån ska uppnå god ekologisk status, med tidsfrist till 2033, och även god kemisk status. Betydande påverkan inom avrinningsområdet kommer bland annat från urban markanvändning och transporter.

Kumulativa effekter. Planförslaget är i linje med gällande stadsutvecklingsplan. Enligt stadsutvecklingsplanen ska det ske en omfattande stadsutveckling i den regionala stadskärnan. Fler byggnader, mer hårdgjord mark och ökade fordonsrörelser gör att föroreningsbelastningen på det avrinnande dagvattnet sannolikt ökar. Det sätter press på den samlade dagvattenhanteringen inom området. Med planerade förtätningar minskar i vissa områden också kvarvarande naturmark.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Naturmiljö				(x)
Värdefulla naturtyper, arter och spridningssamband			(x)	
Skyddad natur				
Riksintressen				
Grundvatten				
Ytvatten				
Kumulativa effekter				

Tabell. X = utan planåtgärd, (X) = med planåtgärd.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Naturmiljö samt värdefulla naturtyper, arter och spridningssamband. Ny bebyggelse planeras på befintliga hårdgjorda ytor. Det finns behov av tillskapande fickparker och gröna bostadsgårdar. Främst för rekreativa värden, men också för att kunna förstärka ekologiska spridningssamband. GYF-beräkningar visar att potential finns att tillskapa gröna bostadsgårdar i de nya bostadskvarteren. Inom allmän plats planeras växtbäddar för grönska och dagvattenhantering.

Med hjälp av GYF finns goda möjligheter att säkerställa attraktiva gatu- och gårdsmiljöer med multifunktionella grönytor, som bidrar med ekosystemtjänster som biologisk mångfald, dagvattenhantering och temperaturreglning. De gröna miljöerna bör även utformas med fokus på

sociala och estetiska värden. Detaljplanen reserverar ytor för och säkerställer att bostadsgårdar utförs med planterbara bjälklag vilket skapar förutsättningar för ovanstående.

Skyddad natur. Vissa biotopskyddade träd kommer i samband med planens genomförande att fällas och i den mån det är möjligt kompenseras inom och utom planområdet. Detta hanteras inom ramen för dispensansökan.

Riksintressen.

Grundvatten. I dagsläget är större delen av planområdet hårdgjort och det finns inga kända anläggningar för infiltration av dagvatten i marken. Ett genomförande av den aktuella detaljplanen, med föreslagna lösningar för dagvattenhantering, skulle inte medföra någon egentlig förändring avseende grundvattenförekomstens vattenbalans och kvantitativa status. Om föreslagna åtgärder för dagvattenhantering istället konstrueras med öppen botten, som möjliggör infiltration i marken, kan en förbättring uppnås.

Ytvatten. Sett till detaljplanens konsekvenser så är förändringarna ur ett flödes- och föroreningsperspektiv relativt små i planerad situation jämfört med befintlig, även utan föreslagen dagvattenhantering. Detta eftersom platsen redan idag är bebyggd och hårdgjord. Med föreslagen dagvattenhantering väntas såväl flöden som föroreningar ut från planområdet att minska. Ett genomförande av detaljplanen, med föreslagen dagvattenhantering, skulle alltså bidra positivt. Därmed medför detaljplanen inte någon negativ påverkan på ytvattenrecipienterna och det föreligger inte någon risk för negativ påverkan avseende miljö kvalitetsnormer. Att notera är att dagvatten från planområdet även passerar dagvattendammarna i Dammträsk eller Slätmossen, där ytterligare rening sker innan vattnet släpps ut i recipienten.

Kumulativa effekter. Konsekvenserna för natur och vatten som följer av Stadsutvecklingsplanens genomförande sammanfattas i en miljökonsekvensbeskrivning (Geoveta och Iterio, 2017). Över lag kommer utvecklingen i stadskärnan medföra viss negativ påverkan på natur, då naturmark tas i anspråk. Planområdet är dock hårdgjort, ianspråktaget och saknar naturmark. En exploatering på platsen innebär därför ingen påverkan på naturmark. Istället kan det ses som effektivt utnyttjande av marken och att andra, omkringliggande grönområden kan bevaras.

Med hänsyn till miljö kvalitetsnormerna för vatten redovisas lämpliga lägen för större dagvattenanläggningar i Stadsutvecklingsplanen och dess miljökonsekvensbeskrivning – bland annat vid Dammträsk, Jutskåren och Norrby gårde, som alla hanterar vatten som avrinner mot Drevviken. Dammträsk är utbyggt och övriga anläggningar är under planering. Om de större åtgärderna genomförs bedöms föroreningsbelastningen till Drevviken minska jämfört med nuläget, trots den planerade exploateringen. Minskningen blir dock inte tillräcklig för att ge utslag vad gäller Drevvikens status.

Kumulativa effekter, till följd av ett genomförande av detaljplanen, bedöms sammantaget som neutrala, eller något positiva.

SOCIALA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Tätorts- eller bostadsnära natur. För vistelse i större natur- eller grönområden hänvisas till Rudans naturreservat, vars entré ligger knappt en kilometers gångväg från planområdets södra gräns. I det tätortsnära naturreservatet finns mycket goda möjligheter till naturrekreation och motion.

Övre Rudan är en fin och uppskattad badsjö. I den norra delen av sjön finns en anlagd sandstrand och badbryggor. Badplatsen nås via en gångbro över järnvägen, efter ca 350 meters promenad från planområdets nordvästra hörn. Tillgången till tätortsnära natur bedöms som god, men i nuläget är tillgången till bostadsnära natur sämre.

Rekreation. Inom planområdet är rekreationsmöjligheterna begränsade. I planområdets sydöstra hörn finns en mindre park eller torgyta, ”Triangelparken”, med sittmöjligheter. Direkt söder om Triangelparken och planområdet, på andra sidan Eskilsvägen, finns Kulturhusparken. Genom parken går även ett gång- och cykelstråk vidare söderut. Cirka 400 meter öster om planområdet finns

Brageparken, med bollplan, lekplats och blommande växtlighet. Eskilsparken, eller ”Gropen”, som ligger på cirka 350 meters avstånd är en större stadsdelspark med naturinslag, med möjligheter för rekreation, lek, pulkaåkning, och motion. En ny lekplats planeras även inom Haningeterrassen, en bit söder om planområdet.

Riksintressen. Planområdet omfattas inte av några riksintressen.

Offentlig service. Inom Haninge Centrum finns ett kommersiellt utbud av dagligvaruhandel, detaljhandel, restauranger, caféer samt service. Dessutom finns polis och arbetsförmedling. Det finns även utbud av offentliga verksamheter så som bibliotek, kulturhus och idrottsanläggning. Norr om planområdet finns Haninge närsjukhus med vårdcentral och akutmottagning. Strax utanför planområdet finns i Österhaninge gamla kommunhus social verksamhet och Tallhöjden som är ett seniorboende med cirka 60 vanliga lägenheter avsedda för personer äldre än 65 år. I Tallhöjden finns bland annat en träffpunkt med möjlighet till social gemenskap.

Offentliga rum. Inom planområdet finns ett fåtal mindre platsbildningar som kan utgöra offentliga rum, men mest påtagliga är Poseidons torg och Kulturhuset som ligger precis söder om planområdet. Handen station och pendeltågsstation ligger 300 meter väster om planområdet. Med planförslaget möjliggörs för ett nytt kvarterstorg samt ett nytt kommunalt stråk.

Kommunikation och tillgänglighet. Planområdet är lättillgängligt då det är centralt lokaliserat med goda möjligheter att nås med både bil, kollektivtrafik och till fots. Den bilorienterade strukturen gör dock att tillgängligheten för gång- och cykeltrafikanter inom området behöver stärkas. Avsaknad av tydliga gång- och cykelstråk, brist på tvärkopplingar och en del höjdskillnader försvårar möjligheten för oskyddade trafikanter att på ett tryggt och säkert sätt röra sig inom området. Gallerian är omhändertagen och befolkad och är inbjudande för många olika målgrupper, men kan upplevas som exkluderande om man inte har för avsikt att konsumera samt att den är stängd kvällstid

Trygghet. Befintlig bebyggelse innehåller en stor andel slutna fasader och är planerat utifrån ett bilorienterat perspektiv med stora parkeringsanläggningar och lastkajer samt kringliggande gator med bristande gång- och cykelstandard. Planområdet innehåller bristande siktlinjer och flera gömställen och när centrumanläggningen stängs kvällstid så saknas den naturliga sociala övervakningen.

Skyddade områden. -

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Tätorts- eller bostadsnära natur				(x)
Rekreation				
Riksintressen				
Offentlig service				(x)
Offentliga rum				(x)
Kommunikation och tillgänglighet				(x)
Trygghet				(x)
Skyddade områden med avseende på sociala värden				

Tabell. X =utan planåtgärd (X)=med planåtgärd.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Tätorts- eller bostadsnära natur. Planförslaget påverkar inte tillgången till tätortsnära natur men tillskapar bättre förutsättningar för bostadsnära natur i form av att gröna bostadsgårdar anordnas. GYF-verktyget visar på ambitionsnivån och omfattningen av gröna gårdar och med förslagna åtgärder så bedöms den bostadsnära naturen ges en positiv påverkan.

Rekreation.

Planförslaget innebär att gröna bostadsgårdar samt nya torgytor tillskapas. Detta skapar förutsättningar för stadsnära rekreation, såsom vistelse på gårdar och torg.

Riksintressen.

Offentlig service. Planförslaget bidrar till ett ökat befolkningsunderlag genom ett tillskott av nya bostäder. Centrumområdet ges förutsättningar att bli attraktivare och tryggare vilket kan bidra till ett ökat utbud av offentlig service. Detaljplanen medger två nya lokaletableringar.

Offentliga rum. Planförslaget ger förutsättningar för ett nytt entrétorg och butiksstråk samt vidareutvecklade platsbildningar som bidrar till attraktivare och tryggare offentliga rum.

Tystnad. Planområdet är beläget i den absoluta stadskärnan och tillgång till tysta zoner är begränsad. Ny bebyggelse uppförs och utformas så att bullerriktvärden kan uppnås.

Kommunikation och tillgänglighet. Planförslaget ger förutsättningar för fler tvärkopplingar genom området, standardförbättrade gång- och cykelstråk samt möjlighet att utveckla framtida kollektivtrafik. Gator, stråk och ny bebyggelse är anpassade och utformade efter en mänsklig skala och krav på tillgänglighet. Planområdet är lokaliserat nära befintlig infrastruktur och med planförslaget ökar förutsättningarna att röra sig till fots.

Trygghet. Ökad rörlighet och flöden i området och genom centrum, med fler bostäder som även stärker handeln på lång sikt kan öka trygghetskänslan. Andelen slutna fasader minskar och planförslaget bidrar med att den naturliga sociala kontrollen ökar.

Upplevelse av otrygga platser vid centrumbyggnadens baksidor förebyggs genom aktivering och en tydligare identitet för respektive kvarter. Bottenvåningar och entréer tydliggörs i större utsträckning och tidigare ödsliga parkeringsytor bebyggs. Orienterbarheten ökar med införandet av landmärken och tydliga stråk och kopplingar.

Skyddade områden. -

KULTURELLA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Landskapsbild. Planområdet är exploaterat och stadsbilden präglas till stor del av centrumanläggningen och dess öppna parkeringsytor mot Nynäsvägen. Mitt i centrumanläggningen reser sig ett skivhus på elva våningar, vilket är ett tydligt landmärke för Handen. Nynäsvägens tredubbla allé har en stor påverkan på det visuella intrycket och den upplevda miljön av gaturummet, vilket bidrar till en tydlig inramning i stadslandskapet. Det postmodernistiska Poseidonhuset med sin trappande volym är en påtaglig del av stadsbilden.

Byggnadsminnen. -

Fornlämningar. -

Kulturhistoriska landskap och byggnader. Strax utanför planområdet finns Lillcentrum, Poseidonhuset och St. Eskils kyrka, som samtliga har pekats ut som särskilt värdefulla kulturmiljöer. Även Haninges gamla kommunhus är en viktig markör för stadskärnans ursprungliga centrumfunktion. Centrumanläggningen är till viss del fortfarande avläsbar även om helhetsuttrycket delvis förvanskats och otydliggjorts över tid.

Riksintressen. -

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Landskapsbild				(x)
Byggnadsminnen				
Fornlämningar				
Kulturhistoriska landskap och byggnader		(x)		
Riksintressen				

Tabell. X =utan planåtgärd (X)= med planåtgärd.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Landskapsbild. Planförslaget påverkar stads- och landskapsbilden genom att komplettera den framväxande stadssiluetten med en hög och tät bebyggelsestruktur. Den tillkommande bebyggelsen

stärker gaturummet och skapar en mer sammanhållen och stadsmässig front i linje med delar av den befintliga stadsbilden. Förslaget innebär samtidigt att vissa tidigare landmärken och visuellt framträdande signalement får en mer underordnad roll. Stadsbildens hierarki förändras därmed. Den samlade bedömningen är att påverkan är övervägande positiv, då bebyggelsen bidrar till en tydligare stadssiluett och förbättrad orienterbarhet.

Byggnadsminnen. -

Fornlämningar. -

Kultuhistoriska landskap och byggnader. Den föreslagna utvecklingen innebär att delar av den befintliga kulturmiljön påverkas genom en ny bebyggelseskala och en förändrad stadsbild. Detta medför en viss negativ påverkan på befintliga kulturmiljövärden. Den nya bebyggelsen bidrar samtidigt till en tydligt avläsbar årsring som speglar samtida planeringsideal. Den samlade bedömningen är att planförslaget innebär en viss negativ påverkan på kulturmiljön, men att påverkan är acceptabel i förhållande till kommunens och regionens utvecklingsmål samt de kvalitéer som tillkommer i form av stadsmässighet och förbättrad markanvändning.

Riksintressen. Förslaget bedöms inte påverka några riksintressen.

RISK FÖR HÄLSA OCH MILJÖ

BESKRIVNING AV NULÄGET

Luftkvalitet och växthusgaser. Översiktliga luftföroreningskartor från Östra Sveriges Luftvårdsförbund visar på låga eller mycket låga värden inom planområdet, för både partiklar (PM10) och för kvävedioxid (NO₂). Miljökvalitetsnormerna för luft nås i nuläget med god marginal. Precis utanför planområdet, vid busstationerna på Eskilsvägen, samt vid mindre delar på Nynäsvägen, är halterna något högre.

Buller. I dagsläget finns bullerproblem från vägtrafiken utmed Nynäsvägen och Eskilsvägen, och de mindre gatorna inom planområdet har lägre bullernivåer.

Vibrationer och stomljud. Sett till de geotekniska förutsättningarna på platsen, med mark som består av sand och grus, är det osannolikt att det finns problem relaterade till stomljud.

Förhållandena kan dock generera vibrationer. Vibrationernas styrka styrs av fordonsvikt och hastighet, varför bussar kan vara en påverkanskälla. Bussar passerar främst på Eskilsvägen, men även på Nynäsvägen. Där finns även busshållplatser.

Risk för olyckor. Det finns inga betydande påverkanskällor avseende risk i planområdets närhet.

Förorenade områden och miljöfarlig verksamhet. Utförda miljötekniska utredningar visar att det inom planområdet finns förhöjda halter av föroreningar som överskrider riktvärdena för känslig markanvändning nära planerad bostadsbebyggelse mot Nynäsvägen. Innan bostäder byggs ska det säkerställas att marken uppfyller krav för planerad markanvändning. I samband med utbyggnad bör en förtätad provtagning genomföras. I två punkter utmed Runstensvägen uppmättes förhöjda halter av markföroreningar men eftersom den planerade markanvändningen utgörs av gata så bedöms marken uppfylla krav för mindre känslig markanvändning. Inga åtgärder bedöms nödvändiga.

Översvämning. Planområdet är nästintill helt hårdgjort och dagvatten hanteras och avleds i huvudsak i underjordiska ledningar. Vid större skyfall överskrider ledningsnätets kapacitet och vatten avrinner ytligt, mot lågpunkter i terrängen. I förhållande till omgivningen är planområdet högt beläget, vilket medför att vatten rinner bort från planområdet och att det endast förekommer små tillrinnande volymer. Med planområdets nuvarande höjdsättning kan det uppstå vattenuppbyggnad vid instängda ytor utmed befintliga byggnaders fasader.

Markförhållanden. Planområdet ligger på en sand- och grusås. Jordlagerföljden utgörs av isälvsediment av grus, sand och silt. Jorddjupet inom området varierar i huvudsak mellan 2 – 40 meter och jordens relativa fasthet varierar med djupet. Utförd geoteknisk undersökning påvisar lera utefter befintlig gång- och cykelväg ut med Nynäsvägen.

I kommunens klimat- och sårbarhetsanalys (2021) ingår planområdet i ett större aktsamhetsområde för skred, som i stort sett innefattar hela centrala Handen.

Strålning. Markradonmätningar visar att området i huvudsak innehåller normalradonmark förutom i en punkt där högradonmark förekommer. Utifrån detta rekommenderas att grundläggning utförs radonsäkert för samtliga tillkommande byggnader.

Lokalklimat. Länsstyrelsens övergripande värmekarta för Stockholm län visar att planområdet utgör en av de varmaste platserna i Handen. Framför allt taket till centrumbyggnaden uppvisar en hög yttemperatur. En omfattande hårdgörandegrad och avsaknad av temperaturreglerande grönska skapar dålig motståndskraft mot värmeböljor och temperaturökningar. Befintliga träd har stor betydelse för värmereglering och därför högt bevarandevärde.

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Luftkvalitet och växthusgaser				
Buller			(x)	
Vibrationer och stomljud				
Risk för olyckor				
Förorenade områden och miljöfarlig verksamhet				(x)
Översvämning				
Markförhållanden				
Strålning				
Lokalklimat				

Tabell. X = utan planåtgärd (X) = med planåtgärd.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Luftkvalitet och växthusgaser. Planförslaget innebär ökade trafikmängder på mindre gator men förslaget påverkan på gator där något högre partikelhalter uppmätts bedöms som marginell. Planförslaget bedöms därför inte bidra till försämrad luftkvalitet eller möjlighet att uppnå miljö kvalitetsnormer för luft. Planförslaget innebär förbättrade förutsättningar för kollektivtrafik kring Eskilsvägen och kan samtidigt innebära att biltrafiken begränsas förbi hållplatsläget där högre partikelhalter uppmätts.

Buller. Bebyggelsen utformas så att bullerbarriärer tillskapas utmed Nynäsvägen och Eskilsvägen. Med en genomtänkt planlösning och placering av lägenheterna väntas samtliga bostäder kunna uppfylla trafikbullerförordningens krav, samt Boverkets byggregler för ljudnivå inomhus. Planen innebär ingen ny större infrastruktur och bedöms därför inte ge upphov till ökade bullernivåer som riskerar att försämra möjligheterna att uppfylla gällande miljö kvalitetsnormer för buller.

Vibrationer och stomljud. Det bedöms inte finnas problem med stomljud eller vibrationer i nuläget. Ingen ny bebyggelse föreslås i det mest utsatta området, vid busshållplatserna på Eskilsvägen. Även i det framtida läget bedöms riskerna som små att komfortvibrationer över riktvärdet för bostäder uppkommer. För att ytterligare minska riskerna att vibrationer uppstår är styva bjälklag med kortare spännvidd att föredra framför veka bjälklag. Kommunen har rådgjort med akustiker och geotekniker från WSP, som inte bedömt att det finns behov av fördjupade utredningar av vibrationer. Detaljplanens påverkan bedöms därför som neutral.

Risk för olyckor. -

Förorenade områden och miljöfarlig verksamhet. Med sanering av befintliga markföroreningar så bedöms detaljplanens påverkan som positiv.

Översvämning. Eftersom inga betydande lågpunkter byggs bort och den hårdgjorda ytan endast påverkas marginellt, medför den föreslagna detaljplanen ingen betydande påverkan inom planområdet eller på identifierade lågpunkter nedströms planområdet.

Markförhållanden. En geoteknisk utredning har tagits fram som undersökt stabilitetsförhållanden och analyserat föreslagen exploatering. Planerad markanvändning bedöms vara lämplig under förutsättning att planerad ny bebyggelse grundläggs på fast lagrad friktionsjord med sulor/plattor eller pålar samt

utförs radonsäkra. Detaljplanens påverkan på markens stabilitetsförhållanden bedöms därför som neutral.

Strålning. Grundläggning utförs radonsäkert för samtliga tillkommande byggnader vilket innebär att detaljplanens påverkan bedöms som neutral.

Lokalklimat. Planerad bebyggelse ger en viss skuggeffekt på kringliggande bebyggelse, särskilt den höga byggnaden i mittenkvarteret som skuggar befintlig bebyggelse mellan Lekvägen och Källvägen. Placering och höjd på tillkommande bebyggelse har i den mån det är möjligt anpassats för att befintlig och tillkommande bebyggelse samt bostadsgårdar, torg och förskolegård ska ges goda sol- och skuggförhållanden. Vissa träd tas ner till förmån för stadsutvecklingen, men kompenseras inom och utom planområdet. Gröna bostadsgårdar och stadsgrönka inom allmänna gator och torg bidrar till temperaturreglering och ett förbättrat lokalklimat.

ÖVRIGA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Energiförsörjning. Befintliga nätstationer saknar kapacitet för tillkommande bebyggelse.

Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Energiförsörjning			(x)	

Tabell. $X = \text{utan planåtgärd}$ (X) = med planåtgärd.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Övriga riksintressen. -

Energiförsörjning. Exploateringen innebär att kapacitetsökning behöver genomföras för elförsörjning. Detaljplanen reglerar uppförande av en ny nätstation.

Övrigt. -

EKOSYSTEMTJÄNSTER

BAKGRUND

Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor. Tjänsterna kan delas in i fyra grupper utifrån funktion. **Försörjande** ekosystemtjänster är de livsnödvändiga resurser som naturen tillhandahåller, till exempel syre, rent vatten och råvaror. **Kulturella** ekosystemtjänster omfattar andliga och upplevelsemässiga värden som bidrar till vårt välbefinnande, till skönhet, inspiration och rekreation. **Reglerande** ekosystemtjänster är nyttan människor har av ekosystemfunktioner som påverkar miljöfaktorer, till exempel klimat, översvämningar och avfallsnedbrytning. **Stödjande** ekosystemtjänster är grundläggande funktioner i ekosystemen som är en förutsättning för alla de andra ekosystemtjänsterna, till exempel fotosyntes och biokemiska kretslopp.

I planeringen ska ekosystemtjänsterna identifieras och synliggöras för att beaktas i avväganden mellan olika intressen. Det finns också möjlighet att skapa nya ekosystemtjänster i samband med exploatering och förvaltning, framförallt i områden där det råder brist på ekosystemtjänster. Det finns flera nationella mål som lyfter vikten av integrering av ekosystemtjänster i planeringen av den byggda miljön.

BESKRIVNING AV NULÄGET

I kartläggningen av ekosystemtjänster i Haninges regionala stadskärna (Ekologigruppen, 2016), är planområdet utpekad som ett bristområde. Där framgår det att det är lämpligt att se över åtgärder för att stärka eller skapa nya ekosystemtjänster där de idag saknas. Det gäller framförallt i Handens centrala delar, där till och med små parker eller enskilda träd och planteringar blir betydelsefulla.

Försörjande: Planområdet innefattar inte matförsörjning, råvaror eller energi, men i närområdet finns Rudans naturreservat med tillgång till sjö och skog och därmed fiske och bär- och svampplockning. Grundvattentillgången är god.

Reglerande: Tillgången till reglerande tjänster är begränsad, men jorden är genomsläpplig. Träden längs Nynäsvägen har tilldelats 2 poäng avseende luftrening och 1 poäng för klimatreglering. Resterande del av centrumanläggningen har fått 1 poäng för pollinering. En omfattande hårdgörandegrad och avsaknad av temperaturreglerande grönska skapar dålig motståndskraft mot värmeböljor och temperaturökningar. Befintliga träd har stor betydelse för värmereglering och därför högt bevarandevärde.

Kulturella: Tillgången till kulturella tjänster innefattar närheten till Rudans naturreservat som är en viktig målpunkt för både natur, motion och sociala aktiviteter. Inom planområdet bidrar främst möjligheten till social interaktion och de kulturmiljöer som angränsar.

Stödjande: De stödjande funktionerna mångfalden är begränsade på grund av planområdets stadsmässiga och exploaterade karaktär. Planområdet innehåller inga särskilda naturtyper men en del biotopskyddade träd.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Projektet tillämpar grönytefaktor, GYF, vars syfte är att säkerställa att grönska och ekosystemtjänster bevaras eller tillskapas på kvartersmark. Med hjälp av grönytefaktor finns goda möjligheter att säkerställa attraktiva gårdsmiljöer med multifunktionella grönytor, som bidrar med ekosystemtjänster som biologisk mångfald, dagvattenhantering och temperaturreglering. De gröna miljöerna bör även utformas med fokus på sociala och estetiska värden.

Försörjande: Med föreslagen dagvattenhantering och sanering minskar riskerna att föroreningar når grundvattnet. Gröna bostadsgårdar kan med fördel innehålla ytor för stadsodling.

Reglerande: Träd utmed Nynäsvägen bevaras och mer stadsgrönska tillförs för reglering av lokalklimat. Stadsgrönska kan också väljas så att pollinering kan ökas.

Kulturella: Planområdet utformas utifrån en mer mänsklig skala vilket kan innebära att fler väljer att röra sig till fots eller med cykel. Nya mötesplatser tillförs så att fler människor kan stanna upp och röra sig i området.

Stödjande: Biotopskyddade träd kan behöva fällas för att göra plats för ny bebyggelse. Träden ska kompenseras inom eller utanför planområdet.

MILJÖBEDÖMNINGEN UTFÖRD AV: Sofie Nilsson, planarkitekt